

УДК 378.036

ЗМІСТ ЕСТЕТИКО-ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

І. С. Котенєва, С. В. Вовк, Н. В. Демідова

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська область, 92703, Україна

Комфортне існування людства можливе лише за умови дотримання законів природи, тому перед системою освіти й культури постало завдання формування людини, яка знаходиться у гармонії з оточуючим світом. Центральною фігурою у цьому процесі є вчитель, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне й професійне зростання, вміє досягати нових педагогічних цілей [1]. Тому одним із завдань сучасної педагогічної освіти у вузі є формування й розвиток естетико-екологічної культури майбутніх учителів, яка розглядається як складова духовної та екологічної культури [2; 3]. Її компонентами є естетико-екологічна позиція, естетико-екологічні якості особистості вчителя, естетико-екологічні знання та вміння. Сформована естетико-екологічна культура вчителя є наріжним каменем його професійної естетико-екологічної діяльності.

У структурі загальної естетико-екологічної діяльності вчителя ми виокремлюємо власне естетико-екологічну та естетико-еколого-педагогічну діяльність. Власне естетико-екологічна діяльність – це діяльність, об'єктом якої є сама природа, її предмети та явища. Естетико-еколого-педагогічна діяльність визначається суспільною потребою в естетико-екологічній освіті та вихованні школярів, тому будь-яку діяльність учителя, яка має таку мету, ми називаємо естетико-еколого-педагогічною діяльністю.

Виокремлення категорії "естетико-еколого-педагогічна діяльність" привело нас до складання системи естетико-еколого-педагогічних умінь, якими має володіти сучасний педагог. Їх ми поєднали у п'ять груп.

1. Інформаційні естетико-екологічні вміння:

- відбирати зміст естетико-екологічної інформації, що буде використовуватися у навчальному процесі;
- творчо переробляти відібрану інформацію відповідно до поставленої мети;
- викладати матеріал логічно, доступно, образно, виразно, емоційно, використовуючи літературно-художню спадщину;
- викликати інтерес в учнів до навчального матеріалу, використовуючи різні жанри мистецтва;
- виділяти головне в естетико-екологічній навчальній інформації й акцен-

тувати його за допомогою засобів мистецтва;

- озброювати учнів естетико-екологічними знаннями;
- враховувати в ході викладання навчального матеріалу особливості сприйняття учнів, осмислення й запам'ятовування ними естетико-екологічної інформації;

- використовувати можливості навчального матеріалу для формування естетико-екологічної культури учнів.

2. Конструктивні естетико-екологічні вміння:

- визначати конкретні навчально-виховні завдання в області естетико-екологічного навчання й виховання з урахуванням:

- а) вікових та індивідуальних особливостей учнів;

- б) рівня естетико-екологічної освіченості й вихованості учнів;

- в) конкретної соціально-екологічної ситуації в регіоні;

- г) умов та особливостей сімейного виховання;

- вводити естетико-екологічний елемент до календарно-тематичного планування навчально-виховної роботи;

- розробляти моделі уроків із використанням матеріалу, спрямованого на формування естетико-екологічної культури учнів;

- розробляти різні форми виховних заходів (позаурочних і позакласних), спрямованих на формування естетико-екологічної культури;

- планувати етапи й засоби естетико-екологічної діяльності для досягнення конкретного результату;

- планувати індивідуальну роботу з учнями по формуванню естетико-екологічної культури;

- прогнозувати кінцевий результат у роботі з естетико-екологічної освіти й виховання школярів;

- виявляти в учнів причини їхнього негативного ставлення до природи та її об'єктів.

3. Організаторські естетико-екологічні вміння:

- організовувати й мобілізувати діяльність школярів на виконання завдань в області естетико-екологічного виховання:

- а) визначати послідовність власних дій та дій учнів;

- б) навчання колективу шляхом виконання прийнятих завдань;

- відбирати організаційні форми, методи й засоби естетико-екологічного виховання;

- співпрацювати з колегами під час розв'язання завдань естетико-екологічного виховання й навчання;

- організовувати роботу батьків, спрямовану на пропаганду й формування естетико-екологічної культури в родині;

- здійснювати контроль за естетико-екологічною поведінкою учнів;

- оцінювати поведінку дітей у природі з естетико-екологічної точки зору.

4. Комунікативні естетико-екологічні вміння:

- встановлювати особистісні стосунки й взаємини з учнями в процесі вивчення навчального матеріалу естетико-екологічного спрямування;

- використовувати природу як засіб зближення інтересів дітей, формуван-

ня товариської взаємодопомоги;

- розпізнавати комунікативну цінність природного середовища й використовувати його у навчальній та виховній роботі;

- обирати оптимальні прийоми для встановлення міжособистісних стосунків учнів у процесі естетико-екологічного виховання;

- використовувати естетико-екологічний навчальний матеріал у виховних цілях: формувати почуття співпереживання й жалю до всього живого, власної причетності до долі живих істот;

- спиратися на позитивне в кожній особистості, формуючи естетико-екологічну культуру.

5. Аналітичні естетико-екологічні вміння:

- здійснювати діагностику стану рівня естетико-екологічної освіченості й вихованості школярів;

- аналізувати конкретні екологічні ситуації з естетико-екологічної точки зору;

- виявляти й визначати зміни у свідомості й поведінці учнів;

- аналізувати досягнуті результати проведеної навчально-виховної роботи й на основі такого аналізу обґрунтовувати й висувати нові завдання в області естетико-екологічного навчання й виховання школярів;

- встановлювати ефективність естетико-екологічних справ і заходів;

- навчати учнів аналізу та самоаналізу власної діяльності й поведінки в природі.

Естетико-екологічні вміння майбутнього вчителя формуються на основі системи естетико-екологічних знань, які поєднують природничо-науковий, соціальний та естетичний компоненти і входять до практичної частини естетико-екологічної діяльності (як засоби задоволення потреб і використання знань щодо естетичного в природі).

Отже, практична естетико-екологічна діяльність включає вміння та навички, які концентруються в естетико-екологічному досвіді. Вміння у своїй основі є творчими діями. Вони не можуть автоматизуватися, оскільки виявляються як готовність людини до прийняття рішень та їх реалізації. Саме формування естетико-еколого-педагогічних умінь у майбутніх учителів сприятиме не тільки формуванню естетико-екологічної культури особистості, а й накопиченню досвіду поведінки у природному середовищі, екологічної освіти та виховання учнів, що дозволяє вже на етапі навчання в університеті уявити коло майбутньої практичної діяльності у напрямку екологічної освіти та формування екологічної культури особистості.

Представлена система естетико-еколого-педагогічних умінь майбутнього вчителя може служити орієнтиром практичного змісту майбутньої професійної діяльності студентів університету, що є основою для розробки навчальних планів, програм, нових дисциплін екологічної спрямованості.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2004. – № 1-2. –

С. 5-60.   **2.** Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М. : Наука, 1988. – 520 с.   **3.** Смольянинов И. Ф. Природа в системе эстетического воспитания / И. Ф. Смольянинов. – М. : Просвещение, 1984. – 207 с.